

که تجویز نموده دادگاه پس از صدور حکم برائت متهم می تواند بدعوی ضرر و زیان او رسیدگی کذب ظاهراً مخالف با مندرجات ماده ۱۳ و ۱۴ قانون اصول محاکمات جزائی است که مقرر داشته (چون رسیدگی بدعوی خصوصی در محاکم جزا فرع بر دعوی عمومی است پس از صدور حکم برائت متهم محکمه جزا دیگر نمی تواند دعوی خصوصی را تعقیب نماید) و در قوانین سایر ممالک فقط دعوی جنائی را از این قاعده کلی استثناء کرده و گفته اند محکمه جنائی پس از صدور حکم بی تقصیری متهم بدعوی خصوصی میتواند

رسیدگی کند چنانکه در ماده ۵۰۵ این معنی تصریح شده (بعد از آن محکمه در باب خسارات وارده به بزرگ از طرفین با حضور مدعی عمومی و طرفین رسیدگی و حکم میدهد) اما در جنبه و خلاف لازم دانسته اند که متهم یا مدعی خصوصی در باب ضرر و زیان پس از صدور حکم برائت و بی تقصیری او رجوع به محکمه حقوق نماید و شاید مقصود مقننین ما این بوده که از جهت سابقه و سهولت دادگاه جزا بدعوی ضرر و زیان متهم مطلقاً رسیدگی کند در این صورت عبارت دو ماده فوق می بایست اصلاح شود تا با این تصمیم مخالفتی نداشته باشد محمدصادق بروجرودی

دنباله شماره پیش

اسناد تجاری

تمدید مدت

هرگاه در اثر قوه قهریه دارنده در ظرف مهلت مقرره برائت یا تنظیم اعتراض نامه موفق نگردد ممکن است مدت تمدید شود در این صورت دارنده مکلف است مراتب را بدون تأخیر بظهر نویس قبلی خود اعلام کند این اعلام باید مورخ و از طرف دارنده رات امضاء هم شده باشد.

برای برواتی که وجه آن روز وعده یا پس از مدتی از تاریخ وعده باید پرداخته شود مبدء این مهلت روزی است که دارنده آنرا مبدء قوه قهریه معرفی نموده برای برات هائی که وجه آن پس از مدت معینی از تاریخ وعده باید پرداخته شود مدت سی روز بمدتی که در برات معین گردیده اضافه میشود.

موانع خصوصی که برای شخص دارنده برات یا کسی که از طرف او بارائه برات یا تنظیم اعتراض نامه مأموریت دارد عارض میشود قوه قهریه محسوب نیست و مستلزم تمدید مدت نمیشود.

اسقاط حق رجوع فقط در اثر قوه قهریه از قبیل غرق و حرق و جنگ و امثال و نظایر آن ممکن است تعلیق گردد.

برات رجوعی

بموجب ماده ۲۹۸ قانون تجارت ایران برات رجوعی

پس از زوال قوه قهریه و رفع مانع دارنده بدون تأخیر باید برات را برای قبول یا تأدیه وجه بمحال علیه ارائه نماید و در صورت اقتضا اعتراض نامه هم تنظیم کند. هرگاه قوه قهریه زاید بر سی روز از تاریخ وعده برات امتداد پیدا کند دارنده میتواند بدون تنظیم اعتراض نامه بمسئولین دیگر برات رجوع کند مگر اینکه بموجب قانون حق رجوع بآنها نیز نداشته باشد (۱).

(۱) ماده اول از قانون ۲۷ ژانویه ۱۹۱۰ می گوید:

در مواقع تجهیزات عمومی یا آفات عمومی دولت میتواند با تصویب نامه هیئت وزیران مهلت های مربوطه با اعتراض نامه و عملیات دیگر را برای تمام یا یک قسمت از کشور فراسه تمدید نماید.

براتی است که دارنده رات اصلی پس از اعتراض برای دریافت وجه آن و هزینه اعتراض نامه و تفاوت نرخ بعهده برات دهنده بزرگی از ظهر نویسیها صادر میکند .

برای جلوگیری از خسارتی که ممکن است از تأخیر رجوع بمسئولین دیگر برای دارنده برات حاصل شود و برای تسهیل جری امور تجاری برات رجوعی پیشبینی گردیده رعایت تشریفات و تریبتهای که مقنن برای برات لازم دیده و نیز محل خود مذکور گردیده در مورد برات رجوعی چندان لزوم ندارد و رعایت نمیشود .

علاوه بر هزینه های مذکور در ماده ۲۹۸ دارنده میتواند هزینه های دیگر از قبیل حق دلالی و حق تمیر و غیره و بموجب بعضی از قوانین خارجی فرع مبالغه در سورتی که در برات قید شده باشد و همچنین هزینه اعلامات مذکوره در بالا را نیز مطالبه نماید .

مرور زمان

بموجب ماده ۳۱۸ قانون تجارت دعاوی راجعه به برات و فقه طلب و چك كه از طرف تاجر یا برای امور تجاری صادر شده پس از انقضاء پنج سال از تاریخ صدور اعتراض نامه و یا آخرین تعقیب قضائی در دادگاهها مسموع نخواهد شد مگر اینکه در ظرف این مدت رسماً اقرار بدین واقع شده باشد که در اینصورت مبدء مرور تاریخ اقرار محسوب است .

بموجب قانون سابق فرانسه نیز در دعاوی مربوطه ببرات و سایر اسناد تجاری مدت مرور زمان پنج سال بود بشرطیکه صادر کننده برات تاجر بوده و یا برات برای امر تجاری صدور یافته باشد و مهلت مرور زمان برای همه اشخاص ذینفع یکسال و متحصلا تکلی بود ولی قانون فعلی بشرح زیر با در نظر گرفتن وضع و کیفیت هر صنف از مسئولین برات در مدت مرور زمان فرقی قائل شده است :

- برای صادر کننده و ظهر نویسیها یکسال .
- برای قبول کننده برات ۳ سال .
- برای ظهر نویسیها در صورتیکه بزرگی یا برات دهنده

پس از اقصای مدت های نام برده حق اقامه دعوی ساقط میشود .

قانون تجارت ایران برات را از حیث مرور زمان در صورتی تابع مقررات ماده ۳۱۸ میدانند که صادر کننده آن تاجر باشد و بابت امور تجاری صادر شده باشد ولی بموجب قانون فرانسه برات بطور کلی [اعم از اینکه از طرف تاجر صادر شده و برای امور تجاری صدور یافته باشد یا نه] از حیث مرور زمان تابع مقررات قانون تجارت می باشد و هرگاه مدرك دعوی برای مطالبه مبلغ برات ورقه دیگر غیر از برات باشد دعوی از حیث مرور زمان مشمول قوانین مربوطه با اسناد غیر تجاری خواهد بود .

دعای ناشیه از برات در یاره موارد دیگر هم از حیث مرور زمان تابع مقررات راجعه با اسناد غیر تجاری میباشد . مثلاً دعوی برات دهنده بر محال علیه که وجه برات را نپرداخته و دعوی مدخله کننده بر برات دهنده و دعوی محال علیه (که وجه را پرداخت کرده) بر برات دهنده و امثال و نظیر آن .

مبدء مرور زمان

بموجب قانون سابق فرانسه مرور زمان از فردای روز آخر وعده برات شروع میشود خواه اعتراض مطابق قانون بعمل آمده باشد یا نه ؟

ولی بر حسب قانون جدید این مبدء بر حسب اختلاف موارد فرق پیدا میکند مثلاً برای مرور زمانی که مدت آن سه سال است تاریخ وعده برات مبدء مرور زمان حساب میشود و برای مرور زمان یکسال تاریخ ابلاغ اعتراض نامه در صورتیکه در برات شرط عدم اعتراض قید شده باشد تاریخ وعده مبدء خسارت میگردد مرور زمان ششماه هم از روزی شروع میشود که ظهر نویس وجه برات را پرداخته باشد و در صورتیکه بطرفیت ظهر نویس اقامه دعوی شده باشد آخرین تعقیب قضائی مبدء محسوب میشود .

چه اشخاصی حق اعتراض دارند

تمام مسئولین و مدیونین برات حق اعتراض بعنوان

صورت دعوی مرور زمان تابع مقررات راجعه بمرور زمان دادنامه خواهد بود .

اسقاط حق اعتراض

مرور زمان را قبل از حصول آن نمیتوان اسقاط نمود زیرا : مرور زمانی که هنوز بهر صورت وجود نیامده قابل اسقاط نیست ولی پس از حصول مرور زمان مدیون میتواند از آن صرف نظر نماید انصراف از این حق ممکنست صریح باشد یا غیر صریح ، مثل اینکه بدعوی بنحوی پاسخ دهد که انصراف او از حق اعتراض معلوم گردد .

اثار قبول مرور زمان

پس از حصول مرور زمان مسئول تأدیه وجه بری فرض میشود و استدلال برای اثبات اشتغال ذمه دیگر پذیرفته نیست ولی هرگاه انقطاع مرور زمان مورد اختلاف باشد اثبات آن بانمام طرق استدلالی که برای اثبات دعاوی تجاری مقرر است قبول میشود .

قوانین خارجی

بموجب ماده ۳۰۵ قانون تجارت ایران در مورد برواتی که در خارج از ایران صادر شده شرایط اساسی برات تابع قوانین کشور صدور است الخ .

شرایط اساسی برات در فقرات ۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸ ماده ۲۲۳ قانون تجارت ذکر شده ولی از حیث مسائل مربوطه باحوال شخصیه و اهلیت طرفین تابع قوانین کشور متبوع خود میباشد مثلاً گاه یک نفر ایرانی در کشور خارجه براتی صادر کند خواه محل تأدیه وجه آن ایران باشد یا نه ؟ صادر کننده از حیث قوانین مربوطه با اهلیت تابع قوانین ایران خواهد بود و اتباع خارجه نیز اگر در ایران براتی صادر نمایند از حیث مسائل مربوطه بقوانین اهلیت تابع مقررات کشور متبوع خود خواهند بود این قاعده شامل قبول کننده و ظهر نویس و مداخله کننده و سایر مسئولین برات نیز میباشد دادنامه هائیکه از دادگاههای کشور های خارجی در تأیید این نظر صادر گردیده زیاد میباشد اینک برای مثال ملخص یکی از آنها ذکر میشود :

مرور زمان را دارند مثل ظهر نویس مداخله کننده و برات دهنده بحساب شخص خود با حساب کسی دیگر خواه وجه برات را بمحال علیه رسانده باشد یا نه .

ولی اشخاصیکه از مدیونین طلبکار میباشدند حق این اعتراض را ندارند نظر بقانون فرانسه مهلتهای مرور زمان بمنفع اشخاص غیر بالغ تمدید میشود .

تعلیق مرور زمان

نظر باینکه بامسکوت ماندن برات و مطالبه نشدن وجه آن در مدت ۵ سال از طرف دارنده فرض میشود که وجه برات تأدیه شده است و همین فرض منشأ قانون مرور زمان میباشد پس اگر قوه قاهره پیدا شود که با وجود آن پرداخت وجه عاده محال باشد چنین قوه قاطع مرور زمان محسوب خواهد بود و همین اصل منشأ وضع قوانین برای تعلیق مرور زمان در صورت وجود قوای قاهره میباشد چنانچه قانون ۵ اوت ۱۹۱۴ مهلت های قانونی را تعلیق نمود و تا ۲۷ دسامبر ۱۹۲۰ نیز حکم فرماید .

قطع مرور زمان

بموجب قانون فرانسه مهلت های نامبرده بانمام طرفی که برای قطع مرور زمان مقرر است ممکن است قطع شود مانند در خواست حکم توقیف شخص مدیون یا مال او . اعتراف مدیون بدین خود نیز قاطع مرور زمان میباشد اعتراف ممکن است صریح یا غیر صریح باشد مثل تأدیه فرع مبلغ برات یا پرداخت تنزیل که در ظهر برات قید شده یا اعتراف بمدیونیت خود بفرع مبلغ . پس از وقوع عملی که قاطع مرور زمان میباشد تاریخ اقدام مبدأ مرور زمان جدید میباشد . قطع مرور زمان نسبت بیکدی از مدیونین فقط نسبت بخود او تأثیر دارد و نسبت بدیگران مؤثر نخواهد بود بطوریکه ذکر شد اقرار بدین نیز قاطع مرور زمان میباشد ولی هرگاه ضمیمه نوشته علیه مدیون اعتراف بفرع باید در واقع سند جدید جای برات را گرفته بنا بر این دعوی مرور زمان تابع مقررات اسناد غیر تجاری خواهد بود هرگاه دعوی مربوطه ببرات در دادگاه طرح و منتهی بحکومیت مدیون وجه برات گردد در این